

חדש ימינו כקדם

בפרק ח' בספר מלכים א' שלמה מגיע לפתח משכן ה' יחד עם כל קהל ישראל. מאורע זה, כך ישימו לב חדי הזיכרון בינינו, או כאלה שבמקרה יש לידם תנ"ך והם עכשיו פותחים אותו שם; הוא חנוכת בית ה' הראשון שבירושלים. כל ישראל צופים בשלמה, והוא עומד על ברכיו, פורש את כפיו, מרים את פניו למעלה "כָּרַע על-בִּרְכָיו, וְכָפִיו פָּרְשׁוֹת הַשָּׁמַיִם" (מלכים א, ח', נ"ד) ומתחיל בנאומו לקב"ה, כשכל ישראל שומעים. שלמה מתחיל בשבח לה', וממשיך- "לֵהֱיוֹת עֵינֶךָ פְּתֹחַת אֶל-הַבַּיִת הַזֶּה, לִילָה וַיּוֹם, אֶל-הַמָּקוֹם, אֲשֶׁר אָמַרְתָּ יְהוָה שְׁמִי שָׁם--לְשִׁמְעַ, אֶל-הַתְּפִלָּה, אֲשֶׁר יִתְפַּלֵּל עֲבָדְךָ, אֶל-הַמָּקוֹם הַזֶּה" (מלכים א' ח' כ"ט), בבקשה אליו להיות תמיד "בקו פתוח" במקום הזה, כדי שאם ישראל יחטאו בעתיד ה' יענה לתפילותיהם ויסלח להם. שלמה ממשיך בעוד דוגמאות לדברים רעים שעלולים לקרות לישראל, ומבקש שבכל מצב ה' יענה ויסלח להם. לאחר התפילה שלמה קם, ומברך את כל ישראל, מקריב המון קורבנות, ונותן לכולם אוכל. הנאום הקטן הזה מאוד משמעותי, כי בסך הכל בית המקדש לכאורה לא נועד לתפילות. לדוגמה, אפשר לשים לב שעלי הכהן חושב את חנה לשיכורה על כך שהתפללה לפני המשכן. שלמה בעצם מחדש פה את הרעיון שהמקדש הוא מקום מיוחד לתפילה אל הקב"ה כדבר איש אל רעהו.

כל זה קרה בהקמת בית המקדש הראשון. ב' אלפים תתקכ"ח לבריאת העולם. 487 שנים לאחר מכן, בכ' בסיוון ג' אלפים תט"ו קורה מאורע מכונן, שאפילו יש לו ערך בויקיפדיה. עזרא הסופר, המנהיג הרוחני של שיבת ציון, שומע שרבים מיהודי שיבת ציון מתבוללים. הדבר מזעזע אותו, והוא בא לפני בית ה' וממרר בבכי כשהוא כורע על ברכיו וכפיו פרושות לשמיים "וְאָכְרָעָה, על-בִּרְכָיו, וְאָפְרָשָׁה כְּפִי, אֶל-יְהוָה" (עזרא ט' ה') עד שכל שיבת ציון שהתבוללה (113 איש) מואילה לפרוש מנשותיהם הנוכריות. רגע, פספסתם את זה, נכון?

עזרא כורע על ברכיו ופורס כפיו לשמיים כשהוא עומד לפני בית ה'. שלמה, בדיוק 487 שנים ויומיים לפני כן, גם כרע על ברכיו, פרס כפיו לשמיים כשהוא נמצא לפני בית ה'. מעבר לזה, אנחנו גם רואים הקבלה נוספת: שלמה אומר "ואנפת במ" (מל"א ח', מ"ו) ועזרא אומר "הלוא תִּאָּנֶפֶן-בְּנִי" (עזרא ט', י"ד). מה?

מה הסיכוי?

למה ששני המנהיגים של ישראל בציון יעמדו באותה פוזה בדיוק ובאותו מקום בדיוק כמעט באותו תאריך? יש לי רעיון, אשמח לראות בתגובות אם תסכימו איתי. עזרא הסופר, כמנהיג הרוחני של שיבת ציון, ידע וזכר את נאום שלמה מימי בית ראשון - אולי אפילו היה לו את זה כתוב, והוא ידע שבתורה ובתנ"ך (שכבר נכתב כמעט במלואו) אפשר למצוא את התשובה לכל בעיה. אז הוא מן הסתם "הריץ חיפוש" על הכתבים שהיו לו מה עושים במצב שישראל נמצאים "בְּחֶרֶב בְּשָׁבִי וּבְבִזָּה וּבְבִשָּׁת פָּנִים--כְּהִיּוֹם הַזֶּה" אם נבחר בניסוח שלו. וגילה, בנאום שלמה, את התרחיש הבא: " (לג) בְּהִנֵּגְךָ עָמְךָ יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי אוֹיֵב אֲשֶׁר יִחָטְאוּ לָךְ וְשָׁבוּ אֵלֶיךָ וְהוֹדוּ אֶת שִׁמְךָ וְהִתְפַּלְלוּ וְהִתְחַנְּנוּ אֵלֶיךָ בְּבֵית הַזֶּה. (לד) וְאַתָּה תִּשְׁמַע הַשְּׁמַיִם וְסָלַחְתָּ לַחַטָּאת עָמְךָ יִשְׂרָאֵל וְהִשְׁבַּתָּם אֶל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּ לְאַבֹּתָם. (לה) בְּהִעָצֵר שָׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מָטָר כִּי יִחָטְאוּ לָךְ וְהִתְפַּלְלוּ אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה וְהוֹדוּ אֶת שִׁמְךָ וְיִמְחַטְּאוּם יְשׁוּבוּן כִּי תַעֲנֶם.

(לו) וְאַתָּה תִּשְׁמַע הַשְּׁמַיִם וְסָלַחְתָּ לַחַטָּאת עֲבָדֶיךָ וְעָמְךָ יִשְׂרָאֵל כִּי תוֹרַם אֶת הַדֶּרֶךְ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר יָלְכוּ בָּהּ " (מל"א ח, מו-נ) זה בדיוק מתאים! עזרא מרוצה מהקשר המפתיע למצב העכשווי שלו, ורואה גם הוראות הפעלה- "וּפָרַשׁ כְּפִיו, אֶל-הַבַּיִת הַזֶּה" (מלכים א' ח' ל"ח).

אוקיי, בואו ננסה!

עזרא מכין את התפאורה, דואג ליח"צ, באמת בוכה, שק ואפר- וזה באמת מצליח לו, 113 מתבוללים חוזרים בתשובה!

ועזרא, דרך אגב, בתפילה שלו, מהווה מעין תקדים לתפילה שתקנו הכנסת הגדולה רק 100 שנים אחריו: גם הוא, כמו בתפילה, מקדיש כמה פסוקים לשבח הקב"ה - "וְהָיָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, צְדִיק אֱתָהּ" (עזרא, ט', ט"ו), גם בקשות אישיות - "לְהַשְׁאִיר לָנוּ פְּלִיטָה, וְלִתְתּוֹ לָנוּ יְיָד, בְּמָקוֹם קִדְשׁוֹ--לְהַאִיר עֵינֵינוּ אֱלֹהֵינוּ, וְלִתְתּוֹ מַחִיָּה מְעַט בְּעַבְדְּתָנוּ" (עזרא, ט', ח') וגם הודאה - "וַיֵּט-עָלֵינוּ חֶסֶד לִפְנֵי מַלְכֵי פָּרַס לִתְתּוֹ לָנוּ מַחִיָּה, לְרוֹמִם אֶת-בֵּית אֱלֹהֵינוּ וְלְהַעֲמִיד אֶת-חֶרְבְּתָיו" (עזרא, ט', י').

לסיכום:

שלמה המלך התפלל בתנוחה המסוימת של הרמת ידיים לשמים תוך כריעה על הברכיים, והוא מוסיף לתפילתו הוראות למצב בו עם ישראל נמצא בצרה ויתפלל גם הוא והקב"ה יעזור להם. עזרא הסופר משתמש בזה ומתפלל גם הוא כך, וזה באמת עוזר לו- המתבוללים אכן חוזרים בתשובה.

תכננתי לסיים את המאמר כאן, אבל אני רוצה גם לעסוק בעניינים עכשוויים, שהרי כל מה שנכתב בתנ"ך נצרך לדורות.

בנבואת מיכה מופיע הפסוק: "כִּי־יִמִּי יֵצְאֶתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲרָאנוּ נִפְלְאוֹת:" (מיכה ז', ט"ו), פסוק זה מדבר על העובדה שכמו שה' הוציא את ישראל ממצרים בניסים, כך ה' יעשה עוד ניסים בגאולה העתידה, ובסיום מגילת איכה אנחנו פוגשים את הפסוק המוכר: "חֲדָשׁ יִמֵּינוּ כְּקֶדֶם:" (איכה ה', כ"א), שהוא בקשה לכך שה' יגאל את ישראל כפי שגאלם בעבר.

שני הפסוקים הללו, כמו פסוקים נוספים בתנ"ך, מדברים על כך שגאולת העתיד תהיה דומה ותחדש נקודות מהגאולות שקדמו לה, ניתן לראות זאת גם אצלנו: שלמה התפלל בתנוחה זו בחנוכת בית ראשון, ועזרא עשה זאת תוך בניית בית שני, בשיבת ציון אז כמובן, רק צפוי שזה יקרה גם בשלישי. ברצוני לציין בנוסף את מטבע התפילה: "בנה ביתך כבתחילה" איך תבנה ביתך בשלישית? בצורה שבה נבנה בראשונה ובשנייה.

כמו שבראשונה ובשנייה בנו אותו בכריעה על הברכיים ופרישת הידיים לצדדים, אף בשלישית הוא יבנה בכריעה על הברכיים ופרישת הידיים לצדדים.

בעז"ה.